

"הבעיה שלנו: יהיה בסדר"

טקס סיום מחזור של בית הספר לפיקוד ומטה, 27 באוגוסט 1992

ראש המטה הכללי, מפקד המכללות, מפקד בית הספר לפיקוד ומטה, פרופ' אהרון שי, מדריכים, חניכים, בני המשפחות, אורחים,

לפני כל דבר אחר, אני מבקש להודות למפקד המכללה ולמדריכים ולברך בברכת הצלחה את החניכים היוצאים היום לדרכם בצה"ל. אך לא די לי בכך. ברכה כפולה ומכופלת אני חייב, כולנו חייבים, לכן ולכם – הרעיות ובני המשפחות. לא תהיה זו הגזמה לומר שבלעדיכן, הרעיות, הרי השירות הצבאי היה בלתי-אפשרי. אומרים, "אשת חיל מי ימצא". אתם מצאתם. אלמלא התמיכה, הגב, העזרה, ההבנה שלכן, של הרעיות והחברות – ובמקרה זה של פו"מ, גם כמה בעלים – אפשר מאוד שלא הייתם מגיעים לרגע היפה הזה. אתן נושאות בעול במשך השירות הצבאי ולעיתים משלמות את המחיר – וראויות לכל מחמאה. לכן, הרעיות, האמהות, החברות, אתן שיודעות את שעות הבדידות, את רגעי הדרגה בבית – תודה מכל הלב.

בוגרי פו"מ, מפקדים, אנו עומדים על סף שנה חדשה. צפויים לנו ימים לא קלים. המדינאים ינסו לעשות שלום. אתם תתכוננו למלחמה, במגמה למנוע אותה. זה תפקידכם. אנו יוצאים למסע ארוך בדרך אל השלום, ובדרך הזו אנו זקוקים לעוצמתו של צה"ל ולכוחו. הגיבוי שלכם, של צה"ל, הוא שנותן בידינו את הכוח לשבת אל שולחן המשא-ומתן, והוא שייתן לנו את היכולת לחיות בשלום, כאשר נגיע לכך. בימים האחרונים אנו עדים למתיחות בעיראק, בעקבות החלטת ארצות-הברית ובעלות בריתה למנוע טיסות של מטוסים צבאיים בדרום עיראק. אין אנו נוטלים חלק במאבק הזה שבין ארצות-הברית ובעלות בריתה לבין עיראק. אנו רוצים בשקט, בשלווה, בשלום – ומאמינים ומקווים שכך יהיה. לפי הסימנים עד כה ונכון להיום, אין פניה של עיראק לפעולה תוקפנית נגדנו, ואולם אם העיראקים יחליטו אחרת וינסו לפעול נגדנו, כדאי שיידעו כי בידינו מגוון של אפשרויות תגובה. אני מאמין ומקווה שלא יהיה צורך בכך. הדיונים לעשיית שלום המתנהלים בימים אלה בושינגטון אין בהם כדי להקל

במשימתו האחת והיחידה של צה"ל, והיא להתכונן למלחמה ולנצח בה, אם ייכפה עליו להילחם. בעת ובעונה אחת, על צה"ל להתמודד עם הטרור והאלימות, ולקיים את שגרת הביטחון השוטף. אין לכם עתה שם דבר חשוב מזה. זהו תפקידכם. זו משימתכם – ועליכם למלא אותה עד תום.

בוגרי פו"מ, אתם מסיימים היום את לימודיכם במכללה לפיקוד ומטה. מחר אתם מתפזרים לתפקידיכם השונים ביחידות צה"ל. תחת פיקודכם יהיו עשרות, ומאות, ואולי גם אלפי חיילים וחיילות. איזו בשורה תביאו אתכם מכאן בשבוע הבא לתפקידיכם החדשים? ליחידותיכם? מה תאמרו שם לחיילים? לחיילות? מה תלמדו אותם? מה הם ילמדו מכם?

למדינת ישראל אין אוצרות טבע, אין מכרות פחם ואין נפט. אוצר הטבע הרציני ביותר שלנו הוא הילדים שלנו. חלק מכם כבר הורים לילדים, ואחרים עוד יהיו. רבים מכם היושבים כאן יודעים כמה שמחה וכמה דאגה יש בגידול ילדים – וכמה זה קשה. אנחנו מלווים אותם מהרגע הראשון בחרדה – לטיפת חלב, לגנון, לגן הילדים, לבית הספר, לתיכון, לעבודה. אנחנו עוברים איתם את מחלת הילדים הראשונה, את החיך הראשון, את השן הראשונה, את היום הראשון בגן, בבית-הספר, והם גדלים לנגד עינינו. בארצות חוץ, מעבר לים, נוהגים לציין את הכניסה לבגרות בנשף גדול, בחגיגת ענק, בשמלות מפוארות, בהתרגשות רבה, בריקוד ראשון. טקס ההתבגרות של הנער והנערה הישראלים הוא ליד האוטובוס הנוסע מלשכת הגיוס אל בסיס הקליטה והמיון. הוא דמעות האם, הוא התרגשות האב, והאוטובוס המתרחק. עוד לא נולדה האם, לא קיים האב, שגיוס בנם ובתם לצה"ל לא יוצר בלבם ולו גם שמץ של דאגה מפני הבלתי-נודע. כל שנה מתגייסים אלפי בני נוער לצה"ל. בוקר אחד הם עוברים מרשות ההורים שגידלו אותם, מהבית שבו צמחו, אלינו, אל הצבא. אתם מקבלים אותם לידיכם. מרגע שהגיעו לבקו"ם אנו אחראים לכל מחסורם. בכם המפקדים תלוי הרבה מאוד איך יעוצב שירותם בצה"ל בשלוש השנים הבאות, מה יהיה יחסם לצבא, למדינה, לבית שבו נולדו – ושבו אנו רוצים שימשיכו לחיות. אתם יכולים לגרום להם להיות גאים בשירותם הצבאי – או להיפך. אתם עשויים, או עלולים, להשפיע על מהלך חייהם, אולי לתמיד, ובידיכם, הרבה מאוד בידיכם, תלוי אם יחזרו הביתה בשלום. אתם אחראים לחייהם.

לאחת הבעיות הכואבות שלנו יש שם, שם פרטי ושם משפחה – זהו צירוף שתי המילים "היה בסדר". צירוף המילים האלה, שרבים מאיתנו שומעים בחיי היום-יום של מדינת ישראל, הוא בלתי-נסבל. מאחורי שתי המילים האלה חבוי בדרך-כלל כל מה שלא "בסדר": יהירות ותחושת ביטחון עצמי מופרז, כוח ושררה, שאין להם מקום. ה"היה בסדר" מלווה אותנו כבר זמן רב, שנים, והוא סממן לאווירה הגובלת בחוסר אחריות ברבים מתחומי חיינו. ה"היה בסדר", אותה טפיחת כתף חבר'מנית, אותה קריצת עין, אותו "סמוך עלי", הוא סממן לחוסר סדר ומשמעת, למקצועיות שאיננה, לבטלנות שישנה. אווירת ה"חפיף" היא, לצערי הרב, נחלת ציבורים רבים בישראל, לאו דווקא בצה"ל. היא אוכלת בנו בכל פה. ואנחנו כבר למדנו בדרך הקשה והכואבת ש"היה בסדר" פירושו שהרבה מאוד לא "בסדר". השירות בצה"ל לקראת שנות האלפיים תובע מן המשרתים בו, מכם, מאותה חבורה שאתם שייכים אליה, שורה ארוכה-ארוכה של תכונות וכישורים אשר מייחדת אתכם מקבוצות רבות אחרות באוכלוסייה. היא הופכת אתכם לקבוצת איכות שמדינה שלמה ודואגת יכולה להשעין את ראשה על כתפיה, ולדעת שביטחונה נמצא בידיים הטובות ביותר. מה אני רואה לעצמי זכות וחובה לתבוע מכם? בראש ובראשונה – אחריות. נותנים בידיכם גורל חיי אנשים אחרים. נותנים בידיכם מסגרות ארגוניות גדולות ביותר, שאנשים בעלי ניסיון של עשרות שנים לא זוכים להיות אחראים לדומות להן. נותנים לאחריותכם ציוד לחימה ששווה עשרות מיליונים, מאות מיליונים. ואנחנו, שנותנים בידיכם את הסמכות והאחריות לחיי אנשים, לחיי הבנים והבנות שלנו, שמים בכם את מבטחנו, אחרי שהוכחתם יכולת וצברתם ניסיון. האחריות שלכם היא מוחלטת. אין לכם אל מי להביט מאחורכם. האחריות נעצרת אצלכם. אין כבדה וחשובה יותר מאחריותכם לחיי האחרים. רובם המכריע של בני הנוער מגיעים אלינו בהתלהבות, ועם זאת, בלתי-אפשרי, כמעט בלתי-אנושי, שלא יהיה משבר כלשהו במעבר מהבית החם, המלטף, אל הטרונות הקשה ואוהל הסיירים בחורף. ברגעי המשבר הללו אחריותכם כפולה ומכופלת.

צבא הולך למלחמות וחוזר מהן פגוע ושכול. במלחמות נופלים קורבנות, חובתנו לעשות הכול כדי לחסוך את המלחמות. אבל לפעמים אין ברירה. נפל בגורלי לבקר בבתי משפחות

שכולות רבות בישראל, ואני אומר לכם במלוא האחריות, שאין דומה ביקור תנחומים אצל משפחה ששכלה את בנה במלחמה לביקור אצל משפחה שבנה איבד את חייו רק משום שחברו פלט כדור, רק משום שמפקדו נתן פקודה לא מקצועית ולא נכונה, רק משום שחבריו שיחקו בחומרי נפץ, או ברשת על מסלול המראה. אין ניחומים למשפחה שבנה נפל במלחמה, אבל בני המשפחה יודעים אז שבמותו הציל את חייו. מה תאמרו לאם שבנה נהרג רק משום שאחד החיילים לא פעל לפי ההוראות והפקודות? שמישהו פלט כדור? נסע במהירות מופרזת? איך נשיר מבט לעיניו של אב, שבנו נהרג בגלל שמישהו חשב ואמר "סמוך עלי" או "יהיה בסדר", ושום דבר לא היה בסדר?

בשנים האחרונות, בעיקר בשנתיים האחרונות, חלה ירידה משמעותית במספר התאונות והנפגעים בצה"ל, אבל את המשפחות לא מעניינת הסטטיסטיקה. מי ששכל את ילדו, שום מספר ושום אחוז אינם מעניינים את ביתו שנחרב. לא התרגלנו ולא נתרגל להרוגים בתאונות בצה"ל, וכל קורבן שכזה מחולל מצב רוח קשה בציבורים רחבים. אני יודע שבתנאים שבהם פועל צה"ל עלולות לקרות גם תאונות. אני יודע שצה"ל עושה כל מאמץ למנוע תאונות ונפגעים. רק מי ששירת כמוני, בשנות החמישים והשישים, יודע להעריך עד כמה השיפור גדול. אני ער למעשים הגדולים למניעת תאונות בצה"ל ואומר לכם: אין די בכך. אל תאמרו: אי-אפשר היה למנוע. אל תאמרו: זו הייתה גזירת גורל. אין זה כך. הרבה מאוד, כמעט הכול, תלוי בכם. אליכם התכוון ראש-הממשלה הראשון, דוד בן-גוריון, כאשר אמר: "תדע כל אם עבריה שמסרה את גורל בנה לידי המפקדים הראויים לכך". אתם הראויים. אתם האחראים. מה עוד אנחנו תובעים מכם? אנחנו תובעים מכם מקצועיות. מפקד, בכל דרגה, חייב להיות בעל המקצוע הטוב ביותר ביחידתו. אין פשרות בעניין הזה. מפקד שאיננו מקצועי דיו מאבד את סמכותו מהרגע הראשון. חייליו מבחינים בכך מיד, ואפילו אם אינם אומרים לו, הם לא ילכו אחריו לשום מקום. להיות חייל מקצועי לקראת שנות האלפיים פירושו, מבחינתכם, ללמוד ללא הרף, להתעדכן, לדעת הכל, להטמיע את החומר, להתאמן, לתרגל, לא להרפות. אנחנו תובעים מכם יוזמה ותושייה. מפקד בצה"ל אינו יכול לחכות שאחרים יעשו עבורו את המלאכה, שאחרים יבואו עם הרעיונות הנכונים. מפקד בצה"ל חייב להתסיס את מוחו ללא

הרף, לחפש פתרונות, להציע רעיונות, לפעול ולהפעיל כדי להיות ראשון – ואם אפשר גם מקורי – בכל תחום פעילות. בשנות האלפיים חייב צה"ל במפקדים וקציני מטה שמוחם פורה. אני מכיר אתכם ושכמותכם: אתם כאלה. אנחנו תובעים מכם שכל ישר. צה"ל בנוי על פקודות ונהלים. אי-אפשר אחרת. אבל גם במסגרת הפקודות והנהלים יש מקום להפעיל את השכל הישר לנוכח הנסיבות המשתנות. מפקד טוב הוא זה שרואה את הדברים נכוחה, מנתח את המצב בצורה הנכונה ביותר ומוצא את הפיתרון הטוב והפשוט ביותר. אנחנו תובעים מכם להיות בני-אדם. קל מאוד להשתכר משררה וכוח. הבנים והבנות שלנו, החיילים שלכם, הם כחומר ביד היוצר – ואתם היוצרים. חובתכם כמפקדים למצות את המקסימום מחייליכם, לאמן ולתרגל אותם כדי שיהיו החיילים הטובים ביותר, להוציא מהם ליטרים של זיעה ואף לא טיפה אחת של דם, אבל גם לדאוג לכסות אותם בלילה, להמתין להם אחרי מסע מפרך עם הסנדוויצ'ים והשתייה, להיות איתם ברגעים הקשים, להיות אב וחבר כשצריך.

אנו תובעים מכם דיווח אמת. אין תחליף לדיווח אמת – ובזמן, כדי להגיב ולפעול נכון. חובתנו הראשונה של כל מפקד בכל עת היא לדווח אמת, גם אם היא מרה, בין שהיא לטובתו ובין שהיא לא לטובתו. דיווח שאינו אמת גורר אחריו החלטות שגויות שסופן קשה, עד כדי סיכון המשימה והחיים. אנו תובעים מכם דוגמא אישית, משמעת, וגאווה, ומוטיבציה. ויש לכם מכל זה, והגעתם לכאן עם כל אלה.

בוגרים, משפחות, אורחים, בפרוס תקופת החגים, לקראת השנה החדשה, אני מאחל לכולכם מכל הלב שנה טובה – שנישען עליכם בהחלטותינו, שתדעו מלאכתכם ותעשו אותה היטב.

שנה טובה.